

UCHWAŁA

12 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

Protokolant Agnieszka Łuniewska

na posiedzeniu jawnym 12 kwietnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa K. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki
komandytowej w W.
przeciwko C. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
o zapłatę,
na skutek przedstawienia przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie
postanowieniem z 5 grudnia 2023 r., XV GNC 3903/23,
zagadnienia prawnego:

1) Czy przez „to samo roszczenie” w rozumieniu art. 505³⁷ § 2 k.p.c. należy rozumieć roszczenie w wysokości wskazanej w pozwie w elektronicznym postępowaniu upominawczym, nawet jeśli wierzytelność powoda w części wygasła po wydaniu nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym wskutek dokonania przez dłużnika częściowej zapłaty długu?

2) Czy w przypadku, gdy po wydaniu nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym dłużnik spłaca część zobowiązania i wnosi sprzeciw co do całości nakazu, co prowadzi do umorzenia postępowania (art. 505³⁶ k.p.c.), a powód następnie wytacza powództwo przed sądem właściwym o zapłatę kwoty odpowiadającej wysokości roszczenia, które aktualnie istnieje (po uwzględnieniu dokonanej zapłaty) i wnosi o zwrot kosztów zastępstwa procesowego poniesionych w elektronicznym postępowaniu upominawczym (art. 505³⁷ § 2 k.p.c.), sąd powinien:

a) odmówić uwzględnienia w ramach rozliczenia kosztów procesu (art. 108 § 1 k.p.c.) kosztów zastępstwa procesowego poniesionych przez powoda w elektronicznym postępowaniu upominawczym,

b) czy też uwzględnić w ramach rozliczenia kosztów procesu (art. 108 § 1 k.p.c.) koszty zastępstwa procesowego poniesione przez powoda w elektronicznym postępowaniu upominawczym wyliczone według wartości przedmiotu sprawy wskazanej w tym postępowaniu?

podjął uchwałę:

- 1. Tym samym roszczeniem w rozumieniu art. 505³⁷ § 2 k.p.c. może być roszczenie w wysokości niższej niż jego wysokość dochodzona w elektronicznym postępowaniu upominawczym**
- 2. odmawia podjęcia uchwały w pozostałym zakresie.**

Grzegorz Misiurek Dariusz Dończyk Dariusz Zawistowski

(r.g.)

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie rozpoznając skargę na postanowienie referendarza sądowego w przedmiocie kosztów postępowania zawarte w nakazie zapłaty wydany w postępowaniu upominawczym, powziął wątpliwość jak należy rozumieć pojęcie „to samo roszczenie” na gruncie regulacji zawartej w art. 505³⁷ § 2 k.p.c., w sytuacji, gdy po zakończeniu postępowania w elektronicznym postępowaniu upominawczym dłużnik dokonał spłaty części długu i jakie rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów poniesionych przez powoda w elektronicznym postępowaniu upominawczym powinien wydać sąd w przypadku, gdy po zakończeniu tego postępowania powód wytacza pozew przed sądem właściwym, w którym dochodzona kwota została pomniejszona o należność spełnioną przez dłużnika po wydaniu nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Powyższe zagadnienia Sąd Rejonowy przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia postanowieniem z dnia 5 grudnia 2023 r. na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Sąd Rejonowy wskazał, że w sytuacji opisanej w postanowieniu z dnia 5 grudnia 2023 r. pozwy wnoszone po zakończeniu elektronicznego postępowania upominawczego są formułowane w różny sposób. W części spraw powodowie wytaczają powództwa o całą należność dochodzoną wcześniej w elektronicznym postępowaniu upominawczym, bez uwzględnienia, że dłużnik dokonał częściowej zapłaty długu. W innych sprawach żądanie pozwu jest ograniczane o spełnione

przez dłużnika świadczenie. Jest to konsekwencją dwóch możliwych sposobów wykładni art. 505³⁷ § 2 k.p.c. Pierwszy sposób wykładni tego przepisu zakłada, że skuteczne żądanie zasądzenia kosztów poniesionych w elektronicznym postępowaniu upominawczym jest możliwe jedynie w przypadku objęcia żądaniem pozwu tej samej kwoty, która była dochodzona w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Zgodnie z drugim stanowiskiem po częściowym zaspokojeniu długu przez dłużnika dochodzenie kosztów powstałych w elektronicznym postępowaniu upominawczym jest możliwe także w przypadku, gdy w nowo wniesionym pozwie dochodzona należność zostaje pomniejszona o kwotę świadczenia spełnionego przez dłużnika. W ocenie Sądu Rejonowego istnieją argumenty na rzecz każdego z tych stanowisk. Sąd przedstawiający zagadnienia prawne do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu opowiedział się na rzecz pierwszego z wyżej przedstawionych stanowisk.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W judykaturze i doktrynie utrwalone jest stanowisko, że dochodzenie kosztów postępowania sądowego jest co do zasady możliwe jedynie w tym postępowaniu, w którym tego rodzaju koszty powstały. Artykuł 505³⁷ § 2 k.p.c. zezwala, jako przepis o charakterze szczególnym, na uwzględnienie kosztów poniesionych przez strony w elektronicznym postępowaniu upominawczym, jeżeli powództwo o to samo roszczenie zostanie wytoczone w terminie trzech miesięcy od dnia wydania postanowienia o umorzeniu elektronicznego postępowania upominawczego. Powyższa regulacja nie może stanowić podstawy rozstrzygającej o sposobie określenia przez powoda przedmiotu nowego postępowania w przypadku, gdy po wydaniu nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym pozwany spełnił częściowo świadczenie objęte żądaniem pozwu w tym postępowaniu.

Nie ulega wątpliwości, że spełnienie przez dłużnika określonego świadczenia powoduje, iż w tym zakresie wierzytelność wygasa. Wystąpienie na drogę sądową o zasądzenie tego rodzaju świadczenia byłoby zatem pozbawione podstawy prawnej wynikającej z przepisów prawa materialnego, a przepisy postępowania nie mogą stanowić podstawy do dokonania odmiennej oceny

zasadności roszczenia o zasądzenie świadczenia pieniężnego, które nie przysługuje wierzycielowi w chwili wniesienia pozwu z uwagi na spełnienie świadczenia przez dłużnika. Nakazuje to rozważenie, czy pojęcie tego samego roszczenia użyte w art. 505³⁷ § 2 ogranicza się wyłącznie do przypadku, gdy powód w nowym postępowaniu dochodzi zasądzenia tej samej kwoty, która była przedmiotem żądania pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

Treść art. 505³⁷ § 2 k.p.c. wskazuje, że użyte w tym przepisie pojęcie roszczenia odnosi się do roszczenia w znaczeniu procesowym, tj. żądania pozwu przedstawionego do rozstrzygnięcia pod osąd sądu. Roszczenie określa strona podmiotowa (osoba powoda i pozwanego) oraz przedmiot postępowania, który wyznacza podstawa faktyczna żądania pozwu i rodzaj dochodzonego roszczenia, którego podstawę stanowią określone przepisy prawa materialnego. Pozwala to ocenić, jakie roszczenie było przedmiotem żądania pozwu w konkretnej sprawie, co dotyczy także pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Dla stwierdzenia, czy w nowym postępowaniu, toczącym się po zakończeniu elektronicznego postępowania upominawczego, powód wystąpił o to samo roszczenie zasadnicze znaczenie ma zatem ustalenie, czy nie ulegała zmianie relacja podmiotowa, rodzaj roszczenia i jego podstawa faktyczna. Biorąc pod uwagę cel regulacji zawartej w art. 505³⁷ § 2 k.p.c. nie można przyjąć, że częściowe spełnienie świadczenia przez dłużnika, po wydaniu nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym, sprzeciwia się uznaniu roszczenia ograniczonego o wysokość zapłaconego długu za to samo roszczenie w rozumieniu tego przepisu. W tym przypadku nie zmienia się relacja podmiotowa stron w procesie, rodzaj dochodzonego roszczenia oraz jego podstawa faktyczna i prawna. Częściowe spełnienie świadczenia przez dłużnika ogranicza zaś jedynie zakres jego odpowiedzialności w ramach tego samego stosunku prawnego, co jednocześnie potwierdza, że w tym zakresie roszczenie objęte żądaniem pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym było zasadne. W tej sytuacji niezrozumiałym byłoby pozbawienie powoda możliwości uwzględnienia kosztów poniesionych w elektronicznym postępowaniu upominawczym, gdyż oznaczałoby to, że zaspokojenie długu przez dłużnika po zawiśnięciu sporu, traktowane przy orzekaniu o kosztach procesu na zasadach ogólnych na równi z zasądzeniem

świadczenia w wyroku, w praktyce pogarszałoby sytuację powoda, który wytoczył powództwo w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Powyższe nakazywało udzielenie odpowiedzi na pierwsze z przedstawionych zagadnień jak w treści postanowienia.

W judykaturze utrwalone jest stanowisko, że rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy zagadnienia prawnego przedstawionego na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. jest możliwe jedynie wówczas, gdy spełnione są określone wymogi wynikające z treści tego przepisu. Aby zachodziła podstawa pozwalająca uznać, że w sprawie istnieje zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości konieczne jest przedstawienie przez sąd drugiej instancji odpowiedniej argumentacji prawnej. W uzasadnieniu postanowienia z dnia 5 grudnia 2023 r. zasygnalizowano, że Sądowi Najwyższemu przedstawiono już do rozstrzygnięcia dwa zagadnienia prawne, w sprawach III CZP 53/23 i III CZP 48/23, dotyczące kwestii czy sąd orzekając o kosztach procesu powinien zgodnie z regulacją zawartą w art. 505³⁷ § 2 k.p.c. uwzględnić dwie opłaty za czynności pełnomocnika (za czynności podjęte w elektronicznym postępowaniu upominawczym i nowym właściwym postępowaniu). Ta okoliczność nie jest wystarczająca dla stwierdzenia, że przy rozpoznawaniu drugiego z zagadnień przedstawionych w postanowieniu Sądu Rejonowego z dnia 5 grudnia 2023 r. wymóg przytoczenia odpowiedniej argumentacji wskazującej na wystąpienie zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości został spełniony. Zagadnienie prawne przedstawione do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu musi mieć także charakter abstrakcyjny. Nie może być to zatem pytanie o sposób rozstrzygnięcia. Tak zostało zaś sformułowane drugie z przedstawionych zagadnień prawnych, przewidujące potrzebę opowiedzenia się przez Sąd Najwyższy wyłącznie za jednym z dwóch przedstawionych przez Sąd Rejonowy sposobów rozstrzygnięcia o wniosku powoda, który domaga się zasądzenia zwrotu kosztów zastępstwa procesowego poniesionych w elektronicznym postępowaniu upominawczym, co jednocześnie błędnie zakłada, że inne sposoby rozstrzygnięcia o tym wniosku w przypadku, gdy powód wytoczył ponownie powództwo z jego ograniczeniem o kwotę zapłaconą przez dłużnika nie są możliwe.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił oddzielenia odpowiedzi na drugie z przedstawionych zagadnień prawnych.

Grzegorz Misiurek Dariusz Dończyk Dariusz Zawistowski

[SOP]

[ms]